

הסימנים מעזרא מ"מ די לאכול בלילה, או שסוברים שדברי אביי שאכילת הסימנים בר"ה היינו מסברא לסימן טוב, ודי לאכול בכניסת היום, ומה שאמר עזרא אכלו משמנים ושתו ממתקים הוא משום שמחת יו"ט ולא משום סימנא מילתא.

לסיכום: העיקר הוא דסגי באכילת הלילה, שכן נראית דעת הרוקח ומהר"ם והמאירי ועוד ראשונים וכן משמעות השו"ע. אולם מחמת ב' שיטות טוב להביא גם ביום (ולאו מלתא זוטרתא היא לקיים עצת חז"ל שיהא סימנא טבא לכל השנה): א', המהרי"ל נהג לאכול גם בלילה וגם ביום. וכתבנו לבארו ע"פ מה שכתב שמקור אכילת הסימנים הוא מעזרא, וכיון שמעשה זה היה ביום, אף אם אוכלים בלילה טוב לשוב ולאכול גם ביום. ובדעת הגאונים יש להסתפק אם יסכימו לסברת המהרי"ל או לסברת הרוקח ומהר"ם. ב', דעת תרומת הדשן שיש ענין לאכול את הסימנים בכל עשרת ימי תשובה, וממילא בכלל זה אף בראש השנה ביומו. [וכן דעת הבא"ח (ש"א נצבים ס"ד) בזה"ל: ויש עושין סדר הנזכר לעיל גם ביום ר"ה בשחרית, וכנזכר במטה אפרים (סימן תקצ"ז ס"ד), וכן אנחנו נוהגים בביתנו להביא כל הנזכר לעיל על השלחן גם ביום, ע"כ. וכן היה מורה ובא הגרי"ש אלישיב זצ"ל לעשות הסימנים גם ביום ר"ה (יד בנימין, הוריות י"ב). וכ"כ הגר"מ שטרנבוך שליט"א (תשובות והנהגות ח"ב, סי' רס"ו)].

וכתוב כן בספר עזרא אכלו משמנים ושתו ממתקים, ע"כ. וממה שפירשו הגאונים הטעם שאמר להם עזרא כך הוא בכדי "שתהא השנה שמנה ומתוקה עליכם", משמע שכוונתם לומר שזהו מקור לסברת הגמ' בכריתות למיכל סימנים בריש שתא, דחזינן דסימנא מילתא היא. ויש להסתפק בדעת הגאונים, האם יסברו כסברת המהרי"ל שכיון שמקור אכילת הסימנים הוא מעזרא, העיקר לאכול ביום אלא שטוב לאכול אף בלילה. או יסברו כסברת הרוקח ומהר"ם מרוטנבורג דסגי באכילת הלילה.

משמעות רוב הראשונים והשו"ע דסגי באכילת הלילה

ומלבד דברי הרוקח ומהר"ם הנ"ל שהזכירו רק אכילת ליל ר"ה, גם המאירי כתב (הוריות י"ב): "ליתן על שלחנו בליל ראש השנה קרא רביא וכו'", וכן בספר המנהיג (הלכות ראש השנה עמוד ר"ש) הביא את מנהג פרובינצא לקחת כל עינייני חידוש ולתת על השלחן בלילי ר"ה לסימנא טבא לכל שנה הבאה, ראש כבש וריאה וכו', ע"ש. גם בתניא רבתי (וורשא תרל"ט, עמ' 154) כתב, ואוכלין בלילי ראש השנה דבש ותאנים וענבים וכל מיני מתיקה, על שם שתהא השנה הבאה עריבה ומתוקה, ע"כ. וכן השו"ע כתב (בכורות לסימן תקפ"ג): "דברים שנוהגים לאכול בליל ראש השנה". ולכאורה משמע מדבריהם שאחר שאכל בלילה אין צורך לאכול גם ביום. ובביאור דבריהם יש לומר שאפשר שסוברים כהרוקח ומהר"ם שאף שמקור אכילת

הרב יהושע שקדי

מח"ס 'קורה בתורה'
בית וגן, ירושלים

והם תוכו לרגליך

קושיות: א. אם רצה הקב"ה לאיים על ישראל מדוע הפך הוא את תחתית ההר לגיגית, הלוא בחלל הגיגית ינצלו עם ישראל ולא יאונה להם כל רע, לעומת תחתית ההר כמו שהוא המסוגל למוחצם. ב. אם חפץ הקב"ה לאיים עליהם

"ויתיצבו בתחתית ההר, ואמר רב דימי בר חמא מלמד שכפה הקב"ה הר כגיגית על ישראל ואמר אם מקבלים את התורה מוטב ואם לא שם תהא יקבורתכם" (עבודה זרה ב, ב). לכאורה יש לתמוה על מאמר זה ב'

• מוריה, שנה שלוששים ושבע, גליון ד-ו (תלו-תלח), אלול תשע"ט

באמצעות ההר שעליכם, כי אם 'שם', באמצעות אותה רוח המרחפת סביבות ההר. וראיה מופלאה למהלך זה מדברי רש"י על הפסוק "ימצאנו בארץ מדבר... יסובבנהו" (דברים לב, י) 'שם סבבם והקיפם בעננים וסבבם בדגלים לארבע רוחות וסבבם בתחתית ההר שכפהו עליהם כגיגית'. ותמוהים הדברים עד למאוד, דפתח רש"י בדברים שיש בהם חיבה ואהבת ה' לעם ישראל כמו ענני הכבוד עליהם נאמר "אשר עין בעין נראה אתה ה' ועננך עומד עליהם" (במדבר יד, יד), וכן הדגלים עליהם נאמר "דגלו עלי אהבה", אבל 'כפה עליהם ה' כגיגית' על פי המובן הפשוט זהו איום על עם ישראל, ולכאורה הוא היפך החיבה ואהבה דמצינו בעננים ובדגלים. אמנם לפי דברינו שהגיגית נעשתה להצלת העם מרוח 'טבוח', אם כן אין לך אהבה גדולה מזו.

שאם לא יקבלו את התורה ימותו, היה לו לומר 'כאן תהא קבורתכם' ומדוע אמר 'שם תהא קבורתכם'.

והנה הגמרא במסכת שבת (קכט, ב) "משום יומא טבא דעצרת דנפיק ביה זיקא ושמיה טבוח, דאי לא קבלו ישראל תורה הוה טבוח להו לבשריהו ולדמיהו". היינו, דבשעת מתן תורה ריחפה רוח בשם טבוח, אשר נועדה לטבוח בעם ישראל אלמלי יקבלו את התורה. ולפי זה אפשר ליישב את מאמר חז"ל על כפיית ההר כגיגית. כפיה זו לא היתה בכדי לכפות ולאיים על עם ישראל, כי אם להצילם מאותה רוח קטלנית, בכך שהרים הקב"ה את ההר ועשה את תחתיתו כמין גיגית למען יעמדו ישראל בחלל הגיגית ולא תפגע בהם הרוח. אמר להם הקב"ה, אם אין מקבלים אתם את התורה 'שם תהא קבורתכם', היינו לא 'כאן' אוצר החכמה

הרב יהודה קוק
ראש כולל זכרון חי
מח"ס נופת צופים

כ"א מצ"ע שמרומזים בתיבת בראשית

בפ' בראשית (א, א) בראשית ברא אלקים את השמים ואת הארץ.

זו "בראשית". ויעוי' בפ"ק דתענית (ט). דליכא מידי דלא רמיזי באורייתא, ופירש"י שהחומש הוא יסוד "נביאים וכתובים" וכו' יעו"ש. וא"כ ס"ל לגר"א ודעימיה דאף בפ' "בראשית" מרומז מש"כ "בתורה" גופא והיינו למצ"ע שכו. ויל"ע אם אף הל"ת מרומז בו או רק המצ"ע. ומסתבר דגם הל"ת ומיירי על כל התרי"ג מצות והיינו גם לל"ת, ויל"ע.

א. מצ"ע דפריה ורביה [והוזכר בפ' נח (ט), ז] "ואתם פרו ורבו וגו'": רווק ישא אשה שתוליד תרי בנים דהוי ר"ת בראשית, וכבפ"ו דיבמות (סא:) במשנה דלב"ש מקיימים לזה ע"י ב' זכרים, ולב"ה ע"י זכר ונקבה, ויעו"ש בגמ' (סב.) בזה. ובתוס' חר מקמאי שם כ' דלב"ה כ"ש ע"י ב' זכרים דעדיפי מנקבות ע"ש, וכן הביאו המאירי שם. ובלאו הכי י"ל, דבכלל

ויעוי' ב"פנינים משולחן הגר"א" דהביא מתלמידי הגר"א, וז"ל, "א' מהמסובים עם הגר"א בסעודת פה"ב שאלו אודות הנאמר בשם "ספרי קבלה", שכל "מצוות התורה" רמוזים ב"פרשת בראשית", והשיבו הגר"א בחיוב. שב האיש ושאל "והיכן מצינו בפרשה זו רמז למצ"ע דפה"ב", והשיב רבינו שבתיבת בראשית מרומז האי מצ"ע, דבראשית ר"ת בן ראשון אחר שלושים יום תפדה, ע"כ מהגר"א זי"ע, יעו"ש.

והנה לא אמר שהכל מרומז בתיבה זו ד"בראשית", אלא בפרשת בראשית, ומ"מ מצא רמז נפלא למצ"ע דפה"ב כבר בתיבה א' דפרשה זו והוי אף תיבה ראשונה שבתורה"ק. ולאור זאת מצאתי בשעת הפנאי עוד כהנה וכהנה "רמזים" לשאר מצ"ע שבתורה בתיבה

• מוריה, שנה שלושים ושבע, גליון ד-ו (תלו-תלח), אלול תשע"ט